HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a opta)

8 octombrie 2026*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 3 alineatele (1) și (3) și punctul 1 litera (e) din anexă – Noțiunea de «clauză abuzivă» – Clauză care are ca obiect sau ca efect solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație – Articolul 4 alineatul (2) – Clauze care fac parte din definirea obiectului principal al contractului – Contracte de prestări de servicii de comunicații electronice între un consumator și un profesionist – Clauză care impune consumatorului o penalitate pe zi de întârziere la plată – Clauză care impune consumatorului, în cazul rezilierii contractului înainte de sfârșitul perioadei minime de contractare pentru un motiv imputabil acestui consumator, să plătească profesionistului suma datorată pentru perioada reziduală”

În cauzele conexate C-872/24 și C-909/24,

având ca obiect două cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunalul Arad (România), prin decizia din 16 noiembrie 2024, primită de Curte la 16 decembrie 2024 (cauza C-872/24), și prin decizia din 5 noiembrie 2024, primită de Curte la 16 decembrie 2024 (cauza C-909/24), în procedurile

Digi România SA

împotriva

VK (C-872/24),

și

Investcapital Ltd

împotriva

PN (C-909/24),

CURTEA (Camera a opta),

compusă din domnul S. Rodin, îndeplinind funcția de președinte de cameră, domnul N. Piçarra (raportor) și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: domnul D. Spielmann,

* Limba de procedură: româna.

grefier: domnul V. Di Bucci,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Investcapital Ltd, de Y. Beșleagă, A. Stoica și V. Stoica, avocați;

– pentru Comisia Europeană, de A. Boitoș și P. Kienapfel, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 56 TFUE, a articolului 3 alineatele (1) și (3) și a articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273), precum și a punctului 1 litera (e) din anexa la această directivă, a articolului 20 din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (directiva privind serviciul universal) (JO 2002, L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213), a articolelor 101, 105 și 107, precum și a punctului 3 subpunctul (iv) din partea A a anexei VIII și a punctului 2.4 din anexa IX la Directiva (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice (JO 2018, L 321, p. 36).

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Digi România SA, o întreprindere de drept român, pe de o parte, și VK, un consumator, pe de altă parte (cauza C-872/24), și între Investcapital Ltd, o întreprindere de drept român, pe de o parte, și PN, un consumator, pe de altă parte (cauza C-909/24), în legătură cu sumele solicitate de aceste întreprinderi în temeiul unor clauze utilizate în contracte de prestări de servicii de comunicații electronice încheiate cu acești consumatori.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 93/13

3 Al optulea și al nouăsprezecelea considerent ale Directivei 93/13 au următorul cuprins:

„întrucât cele două programe comunitare privind protecția consumatorului și politica de informare […] au subliniat importanța protejării consumatorilor în ceea ce privește clauzele contractuale abuzive; […] această protecție ar trebui prevăzută de actele cu putere de lege și actele administrative care sunt fie armonizate la nivel comunitar, fie adoptate direct la acest nivel;

[…]

Întrucât, în sensul prezentei directive, aprecierea caracterului abuziv nu se efectuează asupra clauzelor care descriu obiectul principal al contractului, nici asupra raportului calitate/preț al bunurilor sau serviciilor furnizate; […] obiectul principal al contractului și raportul calitate/preț pot fi, cu toate acestea, luate în considerare la aprecierea corectitudinii altor clauze […]”

4 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din această directivă, scopul său este de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un profesionist și un consumator.

5 Articolul 2 din directiva menționată prevede:

„În sensul prezentei directive:

[…]

(b) «consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;

(c) «vânzător sau furnizor» [a se citi «profesionist»] înseamnă orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată.”

6 Articolul 3 din aceeași directivă prevede:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

[…]

(3) Anexa conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive.”

7 Potrivit articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13:

„Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului [principal al] contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.”

8 Articolul 6 alineatul (1) din această directivă are următorul cuprins:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

9 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «profesioniști»].”

10 Potrivit articolului 8 din aceeași directivă:

„Statele membre pot adopta sau menține cele mai stricte dispoziții [a se citi «dispoziții mai stricte»] compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de prezenta directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție [a se citi «un nivel de protecție mai ridicat»].”

11 Anexa la Directiva 93/13, intitulată „Clauzele menționate la articolul 3 alineatul (3)”, vizează, la punctul 1 litera (e), în special clauzele care au ca obiect sau ca efect „solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație”.

Directiva 2002/22

12 Considerentul (30) al Directivei 2002/22, care a fost abrogată de la 21 decembrie 2020, în conformitate cu articolul 125 din Directiva 2018/1972, avea următorul cuprins:

„[…] Pe lângă dispozițiile prezentei directive, cerințele legislației comunitare în vigoare de protecție a consumatorilor în materie de contracte, în special Directiva [93/13] și Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță [(JO 1997, L 144, p. 19, Ediție specială 15/vol.4, p.160)], se aplică în tranzacțiile efectuate de consumatori prin rețele și servicii electronice. […]”

13 În versiunea sa inițială, articolul 20 alineatul (1) din Directiva 2002/22 avea următorul cuprins:

„Alineatele (2), (3) și (4) se aplică fără să aducă atingere normelor comunitare privind protecția consumatorilor, în special [D]irectivelor [97/7] și [93/13], precum și normelor de drept intern în conformitate cu legislația comunitară.”

Directiva 2018/1972

14 Considerentul (258) al Directivei 2018/1972 enunță:

„[…] În afara prezentei directive, tranzacțiilor efectuate de consumatori care au legătură cu rețele și servicii de comunicații electronice li se aplică și cerințele referitoare la contracte din dreptul în vigoare al Uniunii în materie de protecție a consumatorilor, în special Directiva [93/13] și Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului [din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO 2011, L 304, p. 64)]. […]”

Directiva TVA

15 Articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7, denumită în continuare „Directiva TVA”) prevede:

„Următoarele operațiuni sunt supuse TVA:

[…]

(c) prestarea de servicii efectuată cu titlu oneros pe teritoriul unui stat membru de către o persoană impozabilă care acționează ca atare;

[…]”

Dreptul român

Legea nr. 193/2000

16 Articolul 4 din Legea nr. 193 din 6 noiembrie 2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (republicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 543 din 3 august 2012), care a transpus Directiva 93/13 în dreptul român, prevede:

„(1) O clauză contractuală care nu a fost negociată direct cu consumatorul va fi considerată abuzivă dacă, prin ea însăși sau împreună cu alte prevederi din contract, creează, în detrimentul consumatorului și contrar cerințelor bunei-credințe, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților.

[…]

(4) Lista cuprinsă în anexa care face parte integrantă din prezenta lege redă, cu titlu de exemplu, clauzele considerate ca fiind abuzive.”

17 Anexa la această lege prevede la alineatul (1) litera i):

„Sunt considerate clauze abuzive acele prevederi contractuale care obligă consumatorul la plata unor sume disproporționat de mari în cazul neîndeplinirii obligațiilor contractuale de către acesta, comparativ cu pagubele suferite de profesionist”.

Litigiile principale și întrebările preliminare

Cauza C-872/24

18 La 5 septembrie 2013, VK a încheiat cu Digi România un contract de prestări de servicii de comunicații electronice având ca obiect furnizarea de servicii de telefonie mobilă și internet, prelungit printr-un act adițional din data de 27 iunie 2016. Întrucât VK nu a plătit tarifele lunare datorate, Digi România s-a prevalat de clauza de reziliere automată inclusă în acest contract și, pentru perioada cuprinsă între anii 2019 și 2022, i-a solicitat lui VK suma de 807,25 lei românești (RON) (aproximativ 161,45 euro), reprezentând debit principal care corespunde facturilor scadente și neachitate, la care se adăugau penalități de întârziere de 0,2 % din debitul principal pe zi de întârziere.

19 Digi România a sesizat Judecătoria Arad (România) cu o acțiune împotriva lui VK, având ca obiect recuperarea sumei datorate în temeiul facturilor neachitate, precum și a unei despăgubiri în cuantum de 289,92 RON (aproximativ 57,98 euro) pentru activarea serviciului și utilizarea abonamentului Optim nelimitat.

20 Prin sentința din 21 martie 2024, Judecătoria Arad a respins în parte această acțiune. Această instanță a considerat abuzivă clauza contractuală care prevedea penalități pentru întârzierea la plată în valoare de 0,2 % din debitul principal pe zi de întârziere, pentru motivul că impunea consumatorului, în cazul neîndeplinirii obligațiilor sale contractuale, plata unei sume în mod vădit disproporționate comparativ cu prejudiciul suferit de profesionist. Aceasta a precizat că, raportat la un an, nivelul penalităților de întârziere reprezenta 73 % din debitul principal, situându-se cu mult peste rata dobânzii legale, stabilită la rata dobânzii de referință a Băncii Naționale a României plus patru puncte procentuale.

Cauza C-909/24

21 Între 23 noiembrie și 8 decembrie 2017, PN a încheiat cu Orange România S.A. patru contracte de prestări de servicii de comunicații electronice având ca obiect furnizarea de servicii de telefonie mobilă și internet. Întrucât PN nu a plătit tarifele lunare datorate, Orange România s-a prevalat de clauza de reziliere automată inclusă în aceste contracte și i-a solicitat lui PN, pe de o parte, suma de 272,62 RON (aproximativ 54,52 euro), reprezentând debit principal care corespunde serviciilor furnizate și neachitate, la care se adăugau penalități de întârziere de 0,5 % din debitul principal pe zi de întârziere, și, pe de altă parte, suma de 5 648,64 RON (aproximativ 1 129,72 euro) cu titlu de daune pentru nerespectarea duratei de contractare de 24 de luni prevăzută de contractele respective.

22 În urma cesiunii de către Orange România către Investcapital, la 30 martie 2022, a creanței deținute împotriva lui PN în temeiul contractelor menționate la punctul precedent, Investcapital a sesizat Judecătoria Arad cu o acțiune împotriva lui PN, având ca obiect recuperarea sumelor corespunzătoare acestei creanțe, plus dobânzile legale începând de la data sesizării acestei instanțe.

23 Prin sentința din 22 februarie 2024, Judecătoria Arad a declarat abuzivă clauza contractuală care impunea penalități pentru întârzierea la plată în cuantum de 0,5 % din debitul principal pe zi de întârziere pentru motive identice cu cele reținute în sentința din 21 martie 2024, menționată la punctul 20 din prezenta hotărâre. Aceasta a considerat de asemenea abuzivă clauza contractuală care autoriza profesionistul să solicite plata unor daune în cazul rezilierii anticipate, pentru un motiv imputabil consumatorului, a unui contract care prevedea o perioadă de contractare de 24 de luni, în măsura în care, pe de o parte, această clauză nu fusese negociată direct cu consumatorul respectiv și, pe de altă parte, îi impunea acestuia din urmă plata unei taxe într-un cuantum care depășește prejudiciul suferit de profesionist ca urmare a acestei rezilieri.

24 Sesizat cu apeluri formulate de Investcapital și de Digi România împotriva sentințelor pronunțate la 22 februarie și, respectiv, la 21 martie 2024, Tribunalul Arad (România), care este instanța de trimitere, consideră necesar, în primul rând, să se stabilească dacă și, dacă este cazul, în ce măsură Directiva 93/13 se aplică clauzelor care impun penalități pentru întârzierea la plată incluse în contractele de prestări de servicii de comunicații electronice în discuție în cauzele principale, în condițiile în care legislația națională aplicabilă acestui sector de activitate, la fel ca cea care reglementează în general daunele moratorii, nu prevede nicio limitare în ceea ce privește penalitățile de întârziere care pot fi impuse consumatorului, spre deosebire de legislația națională aplicabilă, printre altele, serviciilor bancare. Instanța de trimitere consideră că aceste clauze pot fi examinate în raport cu Directiva 93/13 și ridică problema dacă aceasta din urmă permite reducerea penalităților de întârziere prevăzute de clauzele menționate.

25 În al doilea rând, în ceea ce privește clauza prevăzută în contractele de prestări de servicii de comunicații electronice încheiate în cadrul cauzei C-909/24, în temeiul căreia, în cazul rezilierii anticipate a contractului pentru un motiv care îi este imputabil, consumatorul este obligat să plătească despăgubiri corespunzătoare sumei pe care ar fi datorat-o pentru perioada de contractare reziduală, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă împrejurarea că o asemenea sumă a fost calificată de Curte drept remunerație pentru o „prestare de servicii efectuată cu titlu oneros”, în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (c) din Directiva TVA, implică faptul că clauza contractuală care prevede această sumă trebuie calificată drept clauză care vizează definirea obiectului principal al contractului, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13. Instanța menționată apreciază că trebuie să se răspundă afirmativ la această întrebare și că, prin urmare, în temeiul acestui articol 4 alineatul (2), o asemenea clauză nu poate face obiectul unei aprecieri privind caracterul său abuziv în raport cu această din urmă directivă.

26 În aceste condiții, Tribunalul Arad a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții, în cauza C-872/24, următoarele întrebări preliminare:

„1) Faptul că o legislație națională care impune o anumită limitare a daunelor moratorii pentru raporturile juridice ce nu decurg din exploatarea unei întreprinderi [are], în ceea ce privește raporturile juridice ce decurg din exploatarea unei întreprinderi, un conținut normativ diferit, astfel încât aceasta nu stabilește o limită a respectivelor penalități aplicabilă raporturilor juridice dintre un operator de servicii de comunicații electronice (telefonie mobilă și furnizare internet) și un consumator, dar stabilește o astfel de limitare pentru alte

raporturi, cum ar fi activitățile bancare, de exemplu, trebuie considerat ca fiind un element component al libertății privind serviciile prevăzută de articolul 56 și următoarele din [Tratatul FUE], astfel cum este acest drept reglementat în domeniul sectorial al comunicațiilor electronice prin Directiva [2002/22] și prin Directiva [2018/1972], sau, dimpotrivă, o limitare în favoarea consumatorilor a respectivelor penalități poate fi realizată pe cale jurisdicțională, în temeiul dispozițiilor articolului 3 alineatul (3) din Directiva [93/13], în special ale [punctului 1 litera] (e) din anexa la această directivă, potrivit căruia poate fi considerată ca fiind abuzivă o clauză ce recunoaște dreptul profesionistului de a solicita de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație?

2) Interpretarea și aplicarea dispozițiilor articolului 3 alineatul (3) din Directiva nr. 93/13 privind clauzele abuzive în contractele cu consumatorii, în special ale [punctului 1 litera] (e) din anexa la această directivă, implică, în cadrul analizei caracterului potențial abuziv al unei clauze penale care stabilește o întindere a daunelor moratorii datorate de un consumator pentru neplata la scadență a contravalorii facturilor de servicii de comunicații electronice (telefonie mobilă și furnizare internet) de [0,2] % pe zi de întârziere:

   – obligația instanței de a se raporta la întinderea respectivelor daune calculate pentru un an […], și anume la procentul de [73] % pe an, astfel încât stabilirea caracterului abuziv al respectivelor penalități să poate fi realizată exclusiv prin analiza comparativă a acestora cu cuantumul dobânzii legale ce ar fi aplicabilă în cazul în care părțile nu ar fi stabilit ele [însele] un cuantum anume al daunelor moratorii

   ori

   – instanța este datoare să aibă în vedere și durata efectivă […] pentru care este solicitată penalitatea de [0,2] %, respectiv numărul de zile aferente acestei cereri, și să ia în considerare în evaluarea sa întinderea efectivă a sumei solicitate cu titlu de penalitate prin raportare la întinderea debitului principal?

3) În cadrul analizei caracterului potențial abuziv al unei clauze penale care stabilește o întindere a daunelor moratorii datorate de un consumator pentru neplata la scadență a contravalorii facturilor de servicii de comunicații electronice (telefonie mobilă și furnizare internet) de [0,2] % pe zi de întârziere, interpretarea și aplicarea dispozițiilor articolului 3 alineatul (3) din Directiva [93/13], în special ale [punctului 1 litera] (e) din anexa la această directivă, impun sau nu obligația instanței de a lua în considerare, pe lângă sumele datorate de către consumator, și eventualul prejudiciu suferit de către profesionistul care, la rândul său, este angrenat în raporturi juridice în cadrul cărora își asumă obligații similare sub aspectul întinderii daunelor moratorii pe care le-ar datora pentru nerespectarea propriilor obligații de plată?

4) Un cuantum al penalităților de întârziere concret determinat poate fi considerat ca fiind abuziv în măsura în care acesta depășește întinderea debitului principal datorat de către un consumator?”

27 În cauza C-909/24, Tribunalul Arad a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții patru întrebări preliminare identice cu cele adresate în cauza C-872/24, precum și întrebările preliminare, a cincea, a șasea și a șaptea, următoare:

„5) [C]alificarea realizată de [Curte în Hotărârea din 22 noiembrie 2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942)], a sumei prestabilite și percepute de un operator economic în cazul rezilierii anticipate de către clientul său sau pentru un motiv imputabil acestuia din urmă a unui contract de prestări de servicii care prevede o perioadă minimă de contractare, sumă care corespunde celei pe care acest operator ar fi primit-o în restul perioadei respective în lipsa unei astfel de rezilieri, în sensul că aceasta reprezintă o remunerație pentru o prestare de servicii efectuată cu titlu oneros și este supusă ca atare taxei pe valoare adăugată are sau nu un caracter autonom, astfel încât această calificare este incidentă exclusiv în ceea ce privește interpretarea și aplicarea directivelor TVA, sau poate fi avută în vedere și în interpretarea și aplicarea articolului 4 alineatul (2) din Directiva [93/13], în vederea excluderii din câmpul de aplicare al acestei din urmă directive a unei clauze care stabilește astfel de costuri, în urma calificării sale ca vizând definirea obiectului contractului și caracterul adecvat al prețului sau al remunerației față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, în măsura în care această clauză este apreciată ca fiind exprimată în mod clar și inteligibil?

6) În ipoteza unui răspuns aferent [precedentei] întrebări în sensul potrivit căruia interpretarea dată de [Curte] prin hotărârea indicată are un caracter autonom și, astfel, respectiva interpretare este aplicabilă exclusiv în materia directivelor privind TVA, dacă și în ce măsură interpretarea coroborată a dispozițiilor articolului 3 alineatele (1) și (3) din Directiva [93/13] cu dispozițiile articolului 20 din Directiva [2002/22], respectiv cu cele ale articolelor 101, 105 și 107 din Directiva [2018/1972] și cu conținutul anexei VIII litera A punctul 3 subpunctul (iv) și al anexei IX punctul 2.4. la această din urmă directivă permit calificarea ca abuzivă a unei clauze contractuale inserate într-un contract de servicii de comunicații electronice (telefonie mobilă și furnizare internet) ce cade sub incidența Directivei 2002/22 ori a Directivei 2018/1972, prin care este stabilită o sumă ce poate fi percepută cu titlu de despăgubire de un operator economic și care corespunde sumei pe care acest operator ar fi primit o în restul perioadei respective în lipsa unei astfel de rezilieri, în situația în care are loc o reziliere anticipată de către clientul consumator sau pentru un motiv imputabil acestuia din urmă a unui contract care prevede o perioadă minimă de contractare conformă sub aspectul duratei sale cu limita de 24 de luni impusă de articolul 105 din Directiva 2018/1972:

– prin raportare la cuantumul respectivei sume și pe baza aprecierii acestuia ca fiind disproporționat față de prejudiciul încercat de furnizorul de servicii de comunicații, respectiv

– pe baza constatării existenței unui dezechilibru juridic între drepturile și obligațiile părților ca urmare a faptului că numai în sarcina consumatorului, nu și a furnizorului de servicii de comunicații, este stabilită o astfel de penalitate, în contextul în care același contract impune furnizorului plata unei despăgubiri egale cu contravaloarea serviciului neprestat sau prestat necorespunzător în ipoteza în care acesta din urmă nu respectă parametrii de calitate prestabiliți?

7) Care este relevanța, în cadrul analizei aferente întrebării anterioare, a faptului că un consumator care a încheiat un contract pentru obținerea de servicii de comunicații electronice (telefonie mobilă și furnizare internet) pentru o perioadă minimă de 24 de luni a beneficiat de anumite oferte cu caracter promoțional constând în reduceri de preț la achiziționarea unui dispozitiv ori a unor servicii atunci când starea de fapt constatată în cauză evidențiază faptul că valoarea discounturilor este inclusă în valoarea abonamentului calculată pentru întreaga perioadă contractată?”

28 Prin decizia președintelui Curții din 7 februarie 2025, cauzele C-872/24 și C-909/24 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la primele patru întrebări

29 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebărilor sale și a căror luare în considerare poate face ca interpretarea anumitor norme ale acestui drept, menționate în acest enunț, să nu fie necesară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 martie 1986, Tissier, 35/85, EU:C:1986:143, punctul 9, precum și Hotărârea din 1 august 2025, Alace și Canpelli, C-758/24 și C-759/24, EU:C:2025:591, punctul 44).

30 În speță, instanța de trimitere consideră în mod întemeiat că clauzele contractuale în litigiu care prevăd penalități pentru întârzierea la plată pot fi examinate în raport cu articolul 3 alineatul (3) din Directiva 93/13, mai precis cu punctul 1 litera (e) din anexa la această directivă, pentru a determina dacă ele au ca obiect sau ca efect solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționată drept compensație și dacă, în cazul unui răspuns afirmativ, este posibil să se reducă această sumă. Or, aceste dispoziții coroborate cu articolul 1 alineatul (1), cu articolul 2 literele (b) și (c), cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată, la care această instanță nu a făcut referire în enunțul primelor patru întrebări, sunt suficiente pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, fără a fi necesară interpretarea articolului 56 TFUE.

31 În aceste condiții, trebuie să se considere că, prin intermediul primelor patru întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (3) din Directiva 93/13 și punctul 1 litera (e) din anexa la aceasta coroborate cu articolul 1 alineatul (1), cu articolul 2 literele (b) și (c), cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din această directivă trebuie interpretate în sensul că intră în domeniul de aplicare al directivei menționate o clauză utilizată într-un contract de prestări de servicii de comunicații electronice încheiat între un profesionist și un consumator care îi impune acestuia din urmă penalități pentru întârzierea la plată într-un anumit cuantum, chiar dacă reglementarea națională aplicabilă acestui sector de activitate nu prevede, spre deosebire de cea care reglementează alte sectoare de activitate economică, nicio limitare în ceea ce privește cuantumul acestor penalități. În cazul unui răspuns afirmativ, această instanță solicită, pe de o parte, să se stabilească care sunt criteriile ce trebuie

luate în considerare pentru a aprecia caracterul eventual disproporționat al cuantumului penalităților impuse consumatorului prin contract și, pe de altă parte, dacă aceeași directivă îi permite instanței naționale să reducă un asemenea cuantum.

32 În primul rând, astfel cum a subliniat deja Curtea, Directiva 93/13 este o directivă generală privind protecția consumatorilor. Conform articolului 1 alineatul (1), interpretat în lumina celui de al optulea considerent al directivei menționate, aceasta are vocația de a se aplica clauzelor abuzive prevăzute în contractele încheiate între un profesionist și un consumator, definiți la articolul 2 literele (c) și, respectiv, (b) din directiva menționată, indiferent de sectorul de activitate economică vizat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 martie 2025, Arce, C-365/23, EU:C:2025:192, punctul 44 și jurisprudența citată).

33 În consecință, Directiva 93/13 se aplică unor contracte de servicii de comunicații electronice precum cele în discuție în litigiul principal, încheiate între un profesionist și un consumator, fără ca existența unei reglementări naționale proprii acestui sector de activitate, care nu prevede nicio plafonare a penalităților pentru întârzierea la plată ce pot fi impuse consumatorului, să aibă incidență în această privință. Prin urmare, clauzele prevăzute în asemenea contracte pot face obiectul unei aprecieri în ceea ce privește caracterul lor abuziv, printre altele, în temeiul articolului 3 din această directivă și al punctului 1 litera (e) din anexa la aceasta.

34 De altfel, această concluzie este confirmată atât de articolul 20 alineatul (1) din Directiva 2002/22, interpretat în lumina considerentului (30) al acesteia, cât și de considerentul (258) al Directivei 2018/1972, din care rezultă în mod expres că dispozițiile Directivei 93/13 se aplică tranzacțiilor efectuate de consumatori care au legătură cu rețele și servicii de comunicații electronice.

35 În temeiul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, o clauză dintr-un contract încheiat între un consumator și un profesionist se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care nu s-a negociat individual și, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din acest contract, în detrimentul consumatorului.

36 Așa cum prevede articolul 3 alineatul (3) din această directivă, anexa la aceasta conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor contractuale care pot fi considerate abuzive, printre care figurează, la punctul 1 litera (e) din această anexă, cele care au ca obiect sau ca efect solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație.

37 În această privință, Curtea a subliniat că cuantumul unei asemenea compensații trebuie să fie proporțional cu natura neîndeplinirii obligațiilor de către consumator (a se vedea în acest sens Ordonanța din 24 octombrie 2019, Topaz, C-211/17, EU:C:2019:906, punctele 58 și 59).

38 Pe de altă parte, pentru a aprecia dacă nivelul ratei dobânzilor de întârziere stabilite printr-o clauză care instituie penalități pentru întârzierea la plată este de natură să garanteze realizarea obiectivelor pe care le urmărește fără a depăși ceea ce este necesar în acest scop, instanța competentă trebuie să țină seama, printre altele, de dispozițiile de drept național aplicabile în lipsa unui acord între părți și în special să compare rata dobânzilor de întârziere prevăzută prin contract cu rata dobânzii legale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 74).

39 În această privință, trebuie adăugat că statele membre pot să întocmească, în temeiul articolului 8 din Directiva 93/13, care le permite să adopte sau să mențină, în domeniul reglementat de această directivă, dispoziții mai stricte compatibile cu tratatul pentru a asigura consumatorului un nivel de protecție mai ridicat, o listă națională de clauze care trebuie calificate drept abuzive [a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 2023, mBank (Registrul polonez al clauzelor ilicite), C-139/22, EU:C:2023:692, punctele 39, 40 și 42, precum și jurisprudența citată].

40 Atunci când statele membre extind astfel protecția prevăzută la articolul 3 alineatele (1) și (3) din Directiva 93/13 și în anexa la aceasta declarând abuzive în mod general clauzele standard care sunt enumerate la punctul 1 din această anexă, nu este necesară o examinare suplimentară a clauzei contractuale în litigiu potrivit criteriilor care figurează la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, cu condiția ca o asemenea clauză să fie echivalentă din punct de vedere material, având în vedere printre altele efectele pe care le produce, cu cea vizată de lista națională [a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 2023, mBank (Registrul polonez al clauzelor ilicite), C-139/22, EU:C:2023:692, punctele 42 și 44, precum și jurisprudența citată].

41 Din decizia de trimitere reiese că articolul 4 alineatul (4) din Legea nr. 193/2000 și anexa la această lege urmăresc stabilirea unei liste naționale a clauzelor care trebuie calificate drept abuzive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 februarie 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punctul 61). Printre clauzele standard enumerate în această anexă figurează, la alineatul (1) litera i), cea care obligă consumatorul, în cazul neîndeplinirii obligațiilor contractuale de către acesta, la plata unor sume disproporționat de mari comparativ cu pagubele suferite de profesionist.

42 Prin urmare, conform jurisprudenței citate la punctul 40 din prezenta hotărâre, clauzele contractuale care impun consumatorului dobânzi pentru întârzierea la plată în cazul neîndeplinirii obligațiilor în discuție în cauzele principale nu necesită o examinare suplimentară potrivit criteriilor prevăzute la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, cu condiția ca, ținând seama de ansamblul împrejurărilor pertinente proprii spețelor, aceste clauze să fie echivalente din punct de vedere material, având în vedere printre altele efectele pe care le produc, cu cea care figurează la alineatul (1) litera i) din anexa la Legea nr. 193/2000. În această privință, profesionistul în cauză trebuie să aibă posibilitatea de a contesta această echivalență în fața instanței competente, în cadrul unei proceduri contradictorii, potrivit modalităților prevăzute de normele naționale de procedură în această privință [a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 ianuarie 2024, Getin Noble Bank ș.a. (Control din oficiu al caracterului abuziv al clauzelor), C-531/22, EU:C:2024:58, punctul 72, precum și jurisprudența citată].

43 În al doilea rând, în ceea ce privește aspectul dacă o instanță a unui stat membru poate, atunci când constată caracterul abuziv al unei clauze contractuale care impune penalități pentru întârzierea la plată, fără a plafona însă cuantumul acestora, să reducă acest cuantum în temeiul Directivei 93/13, din articolul 6 alineatul (1) din această directivă rezultă că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un profesionist, în conformitate cu legislația statului membru în discuție, nu creează obligații pentru acest consumator. A doua teză a acestei dispoziții precizează că un asemenea contract continuă să angajeze părțile „prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe „fără clauzele abuzive”.

44 Curtea a dedus din textul articolului 6 alineatul (1) din directiva menționată că instanțele naționale trebuie să înlăture aplicarea unei clauze abuzive pentru ca ea să nu producă efecte obligatorii pentru consumator, cu excepția cazului în care acesta din urmă se opune, fără a avea

posibilitatea să modifice conținutul acesteia. Contractul trebuie să continue să existe, în principiu, fără nicio altă modificare decât cea rezultată din eliminarea clauzei abuzive, în măsura în care, în conformitate cu normele de drept intern, o asemenea existență este posibilă din punct de vedere juridic (a se vedea în acest sens Ordonanța din 3 septembrie 2024, Investcapital, C-658/23, EU:C:2024:716, punctele 48, 52 și 56).

45 Această interpretare este confirmată de obiectivele și de economia generală a Directivei 93/13. Astfel, dată fiind importanța interesului public pe care se întemeiază protecția consumatorilor, care se găsesc într-o situație de inferioritate față de profesioniști în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, articolul 7 alineatul (1) din această directivă impune statelor membre să prevadă mijloace adecvate și eficace „pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «profesioniști»” (a se vedea în acest sens Ordonanța din 3 septembrie 2024, Investcapital, C-658/23, EU:C:2024:716, punctul 50 și jurisprudența citată).

46 În cazul în care instanța națională ar avea libertatea să modifice conținutul clauzelor abuzive care figurează în aceste contracte, o asemenea prerogativă ar putea aduce atingere realizării obiectivului pe termen lung urmărit prin acest articol 7, deoarece ar reduce efectul descurajator pe care îl are asupra profesioniștilor faptul că astfel de clauze abuzive nu sunt pur și simplu aplicate în ceea ce privește consumatorul (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 mai 2013, Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 58, precum și jurisprudența citată).

47 Rezultă că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 coroborat cu articolul 7 alineatul (1) din aceasta trebuie interpretat în sensul că nu permite instanței naționale, atunci când stabilește caracterul abuziv al unei clauze prin care se impun penalități pentru întârzierea la plată incluse într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, să se limiteze – cu toate că dreptul național o autorizează să facă acest lucru – să reducă cuantumul penalităților pe care această clauză le impune consumatorului, ci îi impune să excludă pur și simplu aplicarea clauzei respective în ceea ce privește consumatorul (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 mai 2013, Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 60 și jurisprudența citată, precum și Ordonanța din 3 septembrie 2024, Investcapital, C-658/23, EU:C:2024:716, punctul 58).

48 Având în vedere motivele care precedă, este necesar să se răspundă la primele patru întrebări adresate că articolul 3 alineatul (3) din Directiva 93/13 și punctul 1 litera (e) din anexa la aceasta coroborate cu articolul 1 alineatul (1), cu articolul 2 literele (b) și (c), cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din această directivă trebuie interpretate în sensul că:

– intră în domeniul de aplicare al directivei menționate și poate fi considerată abuzivă o clauză utilizată într-un contract de prestări de servicii de comunicații electronice încheiat între un profesionist și un consumator care îi impune acestuia din urmă penalități pentru întârzierea la plată într-un anumit cuantum, chiar dacă reglementarea națională aplicabilă acestui sector de activitate nu prevede, spre deosebire de cea care reglementează alte sectoare de activitate economică, nicio limitare în ceea ce privește cuantumul acestor penalități;

– în cazul în care dreptul național califică în mod expres drept abuzivă o clauză contractuală care are ca obiect sau ca efect solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație, pot fi considerate abuzive, fără a se efectua o examinare suplimentară potrivit criteriilor care figurează la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, clauzele care sunt echivalente din punct de vedere material, având în

vedere printre altele efectele pe care le produc, cu cea vizată de legislația națională, aspect care trebuie stabilit în cadrul unei dezbateri în contradictoriu între profesionist și consumator, potrivit modalităților prevăzute în acest scop de normele naționale de procedură;

– instanța națională trebuie să înlăture aplicarea unor asemenea clauze fără a putea reduce cuantumul penalităților pentru întârzierea la plată pe care acestea îl prevăd.

Cu privire la a cincea întrebare

49 Prin intermediul celei de a cincea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune aprecierii caracterului abuziv al unei clauze contractuale care impune consumatorului, în cazul rezilierii anticipate pentru un motiv care îi este imputabil, a unui contract de prestări de servicii care prevede o perioadă minimă de contractare, să plătească furnizorului în cauză o sumă drept compensație corespunzătoare tarifelor lunare reziduale, deși o asemenea compensație a fost calificată de Curte, în scopul aplicării Directivei TVA, drept „remunerație pentru o prestare de servicii efectuată cu titlu oneros”, în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (c) din această directivă.

50 În temeiul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 coroborat cu considerentul al nouăsprezecelea al acesteia, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor contractuale nu privește, printre altele, definirea obiectului principal al contractului, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.

51 Această dispoziție prevede astfel o excepție de la controlul pe fond al clauzelor abuzive prevăzut în cadrul sistemului de protecție a consumatorilor pus în aplicare de această directivă și, ca atare, ea trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte [a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 ianuarie 2023, D.V. (Onorarii de avocat – Principiul tarifului orar), C-395/21, EU:C:2023:14, punctul 30].

52 Clauzele contractuale care se circumscriu noțiunii de „obiect principal al contractului”, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, trebuie înțelese ca fiind cele care stabilesc prestațiile esențiale ale acestui contract și care, ca atare, îl caracterizează. În schimb, clauzele care au un caracter accesoriu în raport cu cele care definesc esența însăși a raportului contractual nu pot fi circumscrise acestei noțiuni de „obiect principal al contractului” [Hotărârea din 12 ianuarie 2023, D.V. (Onorarii de avocat – Principiul tarifului orar), C-395/21, EU:C:2023:14, punctul 31 și jurisprudența citată].

53 În speță, din dosarul de care dispune Curtea reiese că clauza contractuală în discuție în cauza C-909/24 nu stabilește prestațiile esențiale ale contractului, și anume furnizarea de servicii de comunicații electronice și prețul pe care consumatorul trebuie să îl plătească în schimbul acestora, ci urmărește să sancționeze comportamentul consumatorului în cazul rezilierii contractului, pentru un motiv imputabil acestuia, înainte de încheierea perioadei minime de contractare prevăzute. În aceste condiții, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, această clauză nu intră în categoria celor care se încadrează în noțiunea de „obiect principal al contractului”, întrucât urmărește să sancționeze încălcarea unei obligații contractuale, iar nu să determine conținutul acesteia [a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 septembrie 2022, Vicente (Acțiune în plata onorariilor de avocat), C-335/21, EU:C:2022:720, punctele 78 și 79].

54 Caracterul abuziv al clauzei menționate poate, așadar, să facă obiectul unei aprecieri în raport cu Directiva 93/13. În această privință, este lipsită de relevanță împrejurarea că, în Hotărârea din 22 noiembrie 2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942, punctul 57), Curtea a calificat, în sensul Directivei TVA, suma prestabilită pe care consumatorul trebuia să o plătească unui operator economic în cazul rezilierii anticipate a contractului de prestări de servicii care prevede o perioadă minimă de contractare, pentru un motiv imputabil acestui consumator, drept „remunerație pentru o prestare de servicii efectuată cu titlu oneros”, în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (c) din această din urmă directivă.

55 O asemenea concluzie este confirmată de obiectivele distincte urmărite de Directiva 93/13 și de Directiva TVA. Astfel, Directiva 93/13 are ca obiectiv garantarea interesului public reprezentat de protecția consumatorilor împotriva clauzelor abuzive inserate în contractele pe care le încheie cu profesioniști (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 august 2018, Banco Santander și Escobedo Cortés, C-96/16 și C-94/17, EU:C:2018:643, punctul 75), în timp ce Directiva TVA urmărește să instituie un sistem de TVA care să nu denatureze condițiile concurenței și să nu împiedice libera circulație a bunurilor și serviciilor (Hotărârea din 1 august 2025, Galerie Karsten Greve, C-433/24, EU:C:2025:600, punctul 35 și jurisprudența citată).

56 Ținând seama de faptul că, în conformitate cu obiectivul Directivei 93/13 amintit la punctul anterior, dispozițiile de drept român menționate la punctul 41 din prezenta hotărâre califică în mod expres drept abuzivă orice clauză care obligă consumatorul care nu își îndeplinește obligațiile contractuale la plata unor sume disproporționat de mari comparativ cu prejudiciul suferit de profesionist, aceste dispoziții ar fi în mare parte private de efect util dacă, în temeiul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, instanțele competente ar fi de la bun început împiedicate să aprecieze caracterul abuziv al unei clauze contractuale precum cea în discuție în cauza C-909/24 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 februarie 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punctele 60 și 61).

57 Având în vedere cele de mai sus, este necesar să se răspundă la cea de a cincea întrebare că articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că nu se opune aprecierii caracterului abuziv al unei clauze contractuale care impune consumatorului, în cazul rezilierii anticipate, pentru un motiv care îi este imputabil, a unui contract de prestări de servicii care prevede o perioadă minimă de contractare, să plătească profesionistului în cauză, cu titlu de compensație, o sumă corespunzătoare tarifelor lunare reziduale, cu toate că o asemenea compensație a fost calificată de Curte, în scopul aplicării Directivei TVA, drept „remunerație pentru o prestare de servicii efectuată cu titlu oneros”, în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (c) din această din urmă directivă.

Cu privire la a șasea și la a șaptea întrebare

58 Astfel cum s-a amintit la punctul 29 din prezenta hotărâre, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele statelor membre și Curte instituite la articolul 267 TFUE, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale și a căror luare în considerare poate face ca interpretarea unor norme ale acestui drept, menționate în acest enunț, să nu fie necesară.

59 Aceasta este situația în speță, întrucât luarea în considerare a dispoziției de la punctul 1 litera (e) din anexa la Directiva 93/13, care nu este menționată în enunțul celei de a șasea întrebări, pentru a furniza instanței de trimitere un răspuns util care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este

sesizată face ca interpretarea articolelor 101, 105 și 107, precum și a punctului 3 subpunctul (iv) din partea A a anexei VIII și a punctului 2.4 din anexa IX la Directiva 2018/1972, menționate în enunțul acestei întrebări, să nu fie necesară.

60 În aceste condiții, trebuie să se înțeleagă că, prin intermediul celei de a șasea și al celei de a șaptea întrebări, care pot fi examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatele (1) și (3) din Directiva 93/13 coroborat cu punctul 1 litera (e) din anexa la această directivă trebuie interpretat în sensul că permite să se considere abuzivă o clauză contractuală inserată într-un contract de servicii de comunicații electronice încheiat pentru o perioadă minimă de 24 de luni, în temeiul căreia, în cazul rezilierii anticipate a acestui contract imputabile consumatorului, acesta este obligat să plătească profesionistului, cu titlu de compensație, suma datorată pentru perioada reziduală, sumă care se calculează prin includerea cuantumului reducerilor acordate consumatorului pentru serviciile și bunurile furnizate.

61 Așa cum s-a arătat la punctele 37-41 din prezenta hotărâre, deși din coroborarea articolului 3 alineatul (3) din Directiva 93/13 cu punctul 1 litera (e) din anexa la aceasta rezultă că clauza contractuală care impune consumatorului care nu și-a îndeplinit obligația să plătească profesionistului o sumă disproporționat de mare drept compensație figurează pe o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive, în schimb articolul 4 alineatul (4) din Legea nr. 193/2000 și alineatul (1) litera i) din anexa la această lege impun, pentru a acorda consumatorilor o protecție mai ridicată, calificarea drept abuzivă a unei asemenea clauze fără să fie necesară o examinare suplimentară, realizată conform criteriilor prevăzute la articolul 3 alineatul (1) din această directivă.

62 În temeiul acestei norme, astfel cum indică în mod expres instanța de trimitere, trebuie apreciat, așadar, caracterul abuziv al clauzei contractuale în discuție în cauza C-909/24, în condițiile amintite la punctul 42 din prezenta hotărâre.

63 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la a șasea și la a șaptea întrebare că articolul 3 alineatele (1) și (3) din Directiva 93/13 coroborat cu punctul 1 litera (e) din anexa la aceasta trebuie interpretat în sensul că permite să se considere abuzivă o clauză contractuală inserată într-un contract de servicii de comunicații electronice încheiat pentru o perioadă minimă de 24 de luni în temeiul căreia, în cazul rezilierii anticipate a acestui contract imputabile consumatorului, acesta este obligat să plătească profesionistului, cu titlu de compensație, suma datorată pentru perioada de contractare reziduală, care se calculează prin includerea cuantumului reducerilor acordate consumatorului pentru serviciile și bunurile furnizate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

64 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a opta) declară:

1) **Articolul 3 alineatul (3) și punctul 1 litera (e) din anexa la Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii coroborate cu articolul 1 alineatul (1), cu articolul 2 literele (b) și (c), cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din această directivă**

trebuie interpretate în sensul că:

– **intră în domeniul de aplicare al directivei menționate și poate fi considerată abuzivă o clauză utilizată într-un contract de prestări de servicii de comunicații electronice încheiat între un profesionist și un consumator care îi impune acestuia din urmă penalități pentru întârzierea la plată într-un anumit cuantum, chiar dacă reglementarea națională aplicabilă acestui sector de activitate nu prevede, spre deosebire de cea care reglementează alte sectoare de activitate economică, nicio limitare în ceea ce privește cuantumul acestor penalități;**

– **în cazul în care dreptul național califică în mod expres drept abuzivă o clauză contractuală care are ca obiect sau ca efect solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație, pot fi considerate abuzive, fără a se efectua o examinare suplimentară potrivit criteriilor care figurează la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, clauzele care sunt echivalente din punct de vedere material, având în vedere printre altele efectele pe care le produc, cu cea vizată de legislația națională, aspect care trebuie stabilit în cadrul unei dezbateri în contradictoriu între profesionist și consumator, potrivit modalităților prevăzute în acest scop de normele naționale de procedură;**

– **instanța națională trebuie să înlăture aplicarea unor asemenea clauze fără a putea reduce cuantumul penalităților pentru întârzierea la plată pe care acestea îl prevăd.**

2) **Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13**

trebuie interpretat în sensul că

nu se opune aprecierii caracterului abuziv al unei clauze contractuale care impune consumatorului, în cazul rezilierii anticipate, pentru un motiv care îi este imputabil, a unui contract de prestări de servicii care prevede o perioadă minimă de contractare, să plătească profesionistului în cauză, cu titlu de compensație, o sumă corespunzătoare tarifelor lunare reziduale, cu toate că o asemenea compensație a fost calificată de Curte, în scopul aplicării Directivei 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, drept „remunerație pentru o prestare de servicii efectuată cu titlu oneros”, în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (c) din această din urmă directivă.

3) **Articolul 3 alineatele (1) și (3) din Directiva 93/13 coroborat cu punctul 1 litera (e) din anexa la aceasta**

trebuie interpretat în sensul că

permite să se considere abuzivă o clauză contractuală inserată într-un contract de servicii de comunicații electronice încheiat pentru o perioadă minimă de 24 de luni în temeiul căreia, în cazul rezilierii anticipate a acestui contract imputabile consumatorului, acesta este obligat să plătească profesionistului, cu titlu de compensație, suma datorată pentru perioada de contractare reziduală, care se calculează prin includerea cuantumului reducerilor acordate consumatorului pentru serviciile și bunurile furnizate.

Rodin Piçarra Spineanu-Matei

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 8 octombrie 2026.

Grefier
V. Di Bucci

Îndeplinind funcția de președinte de cameră
S. Rodin